

KUA I EI HŌ MATUA I TE 15-30 TAUHAGA? ĀTONU KO KOE E MANAKOMIA KE FAI HE TUIPUIPUI TETEKE KI TE MĪHELA

Ko te Mīhela ko he fāmai fakamātakutaku ma e mafai ke tauale lahi ai koe. Ko te fai o te tuipuihui ko te auala pito hili atu ona lelei tēnā ke puipui ai koe, tau fānau ma te kāiga ma te komiuniti mai te maua ma te pēhi o te mīhela.

PUIPUI IA KOE MAI TE MĪHELA – E FAIGŌFIE MA E HĒAI HE TOTOGI

Lea io kāfai he tino faigāluega o te ola mālōlō e ofo atu kia te koe he tuipuihui mīhela e hēai he totogi.

E mafai koe ke talohaga ki tō Fōmai Kāiga (GP) mo he tuipuihui mīhela. E hēai he totogi.

E mafai foki koe ke fai he tuipuihui e hēai he totogi i ni iētahi faletalavai (pharmacies) kāfai koe e 16 tauhaga pe ova atu. Hiaki pe ofo e te faletalavai i te koga e nofo ai koe te tuipuihui (MMR) o te mīhela, mami(mumps) ma te lūpela(rubella). Kāfai e ofo e kilātou, e mafai koe oi fano lava ki ei. E hē manakomia koe ke fai he taimi fakatonu. Ko te tinotalavai (pharmacist) kā kave koe ki he koga puipui malu i te faletalavai ke fai ai te tui.

Ko te igoa o te tuipuihui mīhela ko te MMR. E fehoahoani ke puipui ia koe mai nā fāmai fakamātakutaku e tolu: ko te mīhela, mami ma te lūpela.

Hē mautinoa pe kua fai hō tuipuihui teteke ki te mīhela?

E tokalahi ia tino i te vā o te 15 ma te 30 tauhaga te mātutua e hēki faia ni ō latou tuipuihui katoatoa ka kōi tamaiti ai kilātou. Ko te mea lā tēnei ka iei ai he tūlaga popole kia te koe i te maua ma pēhi halalau o te mīhela.

Fehili ki tō fōmai, mātua pe ko te tinotauhi pe na fai ni au inumaga e lua o te tuipuihui fakagata MMR ka kōi tamaiti koe.

Kāfai e hē kē iloā, e hili mamao atu ke fai hō tuipuihui. E hefe atu ke fai he inumaga fakaopoopo o te tuipuihui fakagata o te MMR.

E IEI NA MĀFUAGA LELEI I TE FAI O TE TUIPUIPUI

- **E ono mafai ke tauale lahi koe kāfai e maua koe ite mīhela**
E mafai ke maua koe ini tauale vēia ko te niuomōnia, fakalalahi fakafuahēki o he tauale(seizures) ma te fula o te māfafau. E mafai ke feoti ia tagata mai te mīhela.
- **E mata fai e koe ki iētahi tino ke tauale lahi kāfai koe e maua i te mīhela**
Ko iētahi tino e hē mafai ke fai ki ei te tuipuihui fakagata MMR auā kōi tamaiti atili pe iei he tauale e afāina ai ō lātou hihitemi teteke. Ko te fai o te tuipuihui ko tona uiga e taigole te tūlaga e maua ai koe i te mīhela ma pēhi halalau atu ki nā tino tūlaga fakapokepoke
- **Kāfai kua maua koe i te mīhela kāfai koe kua manavakīkī*, e ono afāina ai tau pepe**
E mafai ai ke kavea te mea tēnei ma mea tutupu i te olaga o te olamālōlō o tau tamaiti. Ātonu ko koe e fakatīgā i he taimi vave pe ko tau pepe e mata pakū ki lalo tona mamafa i te fanauga.
* E hē mafai ke fai hau tuipuihui MMR kāfai koe e manavakīkī.
- **E mafai ke hē iei ni au tupemaua, ākoakoga pe ni fiafiaga**
Kāfai e hēki faia hō tuipuihui MMR ma ko koe e i loto o te potu fakatahi ai ma he tino kua maua i te mīhela, e tatau koe ke vavae kehe mō he lua vaiaho. E fakamautinoa ai e hē ia te koe te mīhela ma e hē mafai ke halalau atu ki iētahi tino.

● **Nae iei te tātou fāmai mīhela lata mai nei**

I NiuHila, e ova atu i te 2,000 tagata na maua i te mīhela i te tauhaga 2019. 700 ia tagata na kave ki te falemai. Na āfāina patino ai ia tagata Māoli ma Pahefika. E manakomia e kimātou te 95 pahene o tagata ke fai ni tuipuiipui ke maua ai te 'tuipuiipui teteke komiuniti' (community immunity) [ko iētahi taimi e i goa ko te 'herd immunity'] ma e fehoahoani ke tāofi nā fāmai i te lumanaki.

● **Ko te Mīhela nā ko he tiketike-vakalele te mamao**

Ko te Mīhela koi māhani lava maua i nā atunuku e tokalahi. E mafai e nā tino ke kaumai te mīhela ki loto o NiuHila e aunoa ma te lātou iloa E mafai koe ke maua i he tūlaga fakapokepoke kāfai koe e faimalaga kini atunuku patino i fafo o te lalolagi

KO TE TUIPIIPUI MMR E GALUE I TE FEHOAHOANI KI TŌ TINO KE FAI NI ANITIPOTI(ANTIBODIES) KE TAU MA TETEKE KI TE MĪHELA

Ko te tuipuiipui MMR e kavatu i te fai o he tui ki tō kogālima.

Kāfai kua fai e koe te tuipuiipui MMR, ko tō hihitemi teteke kā tau ma teteke ki te hiama mīhela kāfai e fetau hako ma koe.

Ka puipui ai koe – ma kilātou e tafapili atu kia te koe – mai te maua e kilātou ni tauale – pe pehi ma halalau te mīhela.

HEĀ TE I LOTO O TE TUIPIIPUI?

Ko te tuipuiipui MMR e fai i he aofaiga taigole o itūkāiga vāivai o te mīhela, mami ma hiama lūpela. Ko nā mea iēnei e kāmata fakagāoioi ai tō hihitemi teteke ke fai ni anitipoti ke tau ki nā hiama.

Ko te tuipuiipui e iei ni iētahi vāega i loto ke tāofi ai ke mau ma hāuni loa ke fakaaogā. Ko nā vāega i loto iēnei ei i ni aofaiga taigole ma e māhani foki lava maua i loto o nā meakai ma meainu māhani.

KO TE TUIPIIPUI MMR E IEI NI ONA FAKAMAUMAUGA FAKAMATALAGA HAOGALEMŪ MATUĀ LELEI

Ko te tuipuiipui MMR na fakaaogā i NiuHila tulumai i te tauhaga 1990.

Ko te tuipuiipui MMR e matuā aogā lele. I te uma o te inumaga e fokotahi, e tuha e 95 pahene o tagata e puipui mai i te mīhela ma i te uma o ni inumaga e lua, e ova atu i te 99 pahene o tagata e puipua.

He tamā nūmela o tagata kua uma te fai ki ei te tuipuiipui kātoa e mata ko i tauale pea. Kae e māhani lava oi maua e kilātou i he tamā tauale na i lō nā tino e hēki faia ni tuipuiipui.

E i lalo o te 10 pahene o tagata e mata e maua e kilātou he hūiga taigole i te vā o te 5 ma te 12 aho ka uma te tuipuiipui, vāia ko he fiva taigole, he kilihahao pe ni tōtōga fufula.

Ko iētahi mea taigole e kiteagia e mafai ke tutupu (e mahani lava oi tutupu i loto o he aho e fokotahi pe lua e fai ai te tuipuiipui) e aofia ai:

- ulutīga
- he fiva taigole (fakalogo e vevela)
- fakafaufau (fakalogo e tauale)
- matapogia pe fakalogo ka matapogia (ko te fai o he meakai muamua e fehoahoani ki te mea tēnei)
- e mahani lava oi fakalogo e hē tamā mālohi.

Ko te āvanoa e maua ai he mea hē lelei mai te tuipuiipui MMR e matuā hē takalahi ma e tupu i te 20 minute i te taimi e fai ai te tuipuiipui. Ko teia lā e lea atu ai kia te koe ke nofo mō he 20 minute pe kā uma te fai o tō tuipuiipui MMR. Kāfai e tupu he mea lahi ki te tino, ko te tuipuiipui e mafai ma aogā ke fakalelei e ia.

Ko tō fōmai, teine fōmai pe ko te tinotalavai ka talanoa atu kia te koe i te taimi te nā e uiga ki nā mea e mafai ke tupu.

Na ko ni nā i tino te hē mafai ke tuipuiipui. Talanoa ki tau tino faigālua o te olamālōlō pe na iei he mea lahi na tupu kia te koe i te faiga o he tuipuiipui i nā tauhaga kua teka, pe fai ni ō togafiti mō te kāneha (cancer) i te taimi nei pe ko he tauale kino lahi lele, pe na fai he hūiga o tō toto (blood transfusion) i te tauhaga kua teka. E hē mafai ke fai hō tuipuiipui MMR kāfai koe e manavakīkī.

Ko iētahi atunuku e tuipuiipui teteke oi oti ki te mīhela ma te lūpela. Ko tona uiga, e tuha lava pe ko koe na fai hō tuipuiipui teteke ki te mīhela i nā atunuku i fafo, ke fakamautinoa e fai tō tuipuiipui MMR i NiuHila e hēai he totogi ma ko koe e puipui foki mai te mami.

Ko te mami e fakatupu ai te fufula o nā tōtōga lata ki ō mata. E mafai ke taki ki te fiva fāiai (meningitis) ma e i lalo o te 10 pahene o tagata.

E manakomia ni fakamatalaga lahi atu?
Ahiahi ki te **ProtectAgainstMeasles.org.nz**

PROTECT
AGAINST
MEASLES
.org.nz